

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-56>

УДК 339.5:330.34(477)

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF IMPORT ACTIVITY IN THE NATIONAL ECONOMY

Сколоздра Юрій Ігорович

аспірант,

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8734-4322>**Skolozdra Yurii**

Private Higher Educational Institution «European University»

У статті проведено комплексний аналіз сучасного стану імпоротної діяльності України в умовах воєнного стану. В процесі дослідження застосовувався системний підхід, статистичний та абстрактно-логічний методи. Розглянуто динаміку товарообігу України у 2022–2024 роках, зміни в товарній та географічній структурі імпорту. Визначено основні тенденції імпоротної діяльності, встановлено зростання частки машин і устаткування, хімічної продукції та продовольчих товарів, а також скорочення імпорту паливно-енергетичних товарів. Проаналізовано переорієнтацію імпортних потоків на європейський ринок. Виділили основні проблеми, що негативно впливають на розвиток імпоротної діяльності України – інфляційні процеси, зростання логістичних витрат, дефіцит фінансування критичного імпорту та ослаблення конкурентоспроможності національного виробництва. Запропоновано шляхи удосконалення системи управління імпоротною діяльністю, зокрема впровадження ефективного моніторингу, розробку національної стратегії контролю імпорту та створення гнучкої екосистеми взаємодії держави й бізнесу для забезпечення економічної стійкості країни.

Ключові слова: імпорт, експорт, сальдо, торговельна екосистема, економічний розвиток, потенціал, економічне зростання.

The article provides a comprehensive analysis of the current state of Ukraine's import activity under martial law and post-war economic recovery. The dynamics of foreign trade in goods in 2022–2024, changes in the commodity and geographical structure of imports are considered. The main trends in import operations are identified, in particular, an increase in the share of machinery and equipment, chemical products and food products, as well as a reduction in imports of fuel and energy resources. The import structure of 2024 demonstrates a clear Eurocentric orientation of Ukraine: half of all imports come from the EU. At the same time, the growing role of China and the USA reflects the diversification of trade relations and the desire to attract modern technologies and equipment from different markets. The share of the CIS countries is practically absent, which indicates the completion of the process of reorienting foreign trade. Such an import structure contributes to strengthening economic stability and increasing the level of integration of Ukraine into the world economy, especially towards the EU and leading world economies. Due to the reorientation of trade to the west and the restriction of maritime transportation due to military operations, the structure of transportation of import flows has also change. It is crucial to understand that neither importing nor exporting is inherently more profitable. Both activities thrive in a booming economy, and an imbalance between them can have disastrous consequences. Achieving a balance between imports and exports is critical for a healthy economic ecosystem. The main problems that hinder the development of import activity are identified – inflationary processes, increasing logistics costs, a deficit in financing critical imports and a weakening of the competitiveness of national production. Directions for improving the import management system are proposed, in particular, the implementation of effective monitoring, the development of a national import control strategy and the creation of a flexible ecosystem of interaction between the state and business to ensure the economic stability of the country.

Keywords: import, export, balance, trade ecosystem economic, development, potential, economic growth.

Постановка проблеми. Будучи одними з основних факторів економічного зростання, експорт та імпорт здійснюють значний вплив на формування багатства, валовий внутрішній продукт та економічний розвиток.

Імпорт також сприяє економічному зростанню країни, розширюючи вибір для споживачів, підвищуючи конкурентоспроможність та знижуючи витрати за рахунок надання доступу до більш недорогих продуктів та

ресурсів. Проте, надмірний імпорт може неоднозначно впливати на обмінний курс країни, часто призводячи до знецінення національної валюти. Сильний ринок імпорту зазвичай корелює із сильною національною валютою, що робить товари дорожчими на зовнішніх ринках та потенційно обмежує експорт. Ефективне управління імпортом, моніторинг та контроль можуть допомогти країнам отримати доступ до технологій та ресурсів, необхідних їм для економічного розвитку, не створюючи при цьому такої міри залежності від іноземних товарів, що перешкоджає амбіціям щодо локалізації.

В останні роки торговельна екосистема зазнала змін. Геополітична напруженість, військові конфлікти та запровадження нових імпорتنих мит серйозно вплинули на глобальні ланцюжки поставок. Ці події створюють труднощі для торгових потоків, наголошуючи на необхідності для країн переглянути свою залежність від імпорту, у тому числі і для України. Враховуючи воєнний стан, руйнування інфраструктури, а також інфляційні процеси у світі, питання ефективності імпортової діяльності набуває для України особливого значення [4].

Щоб розвивати свою місцеву економіку, зберігаючи при цьому експортний потенціал та конкурентоспроможність на світовому рівні, Україні необхідно збільшувати обсяги інвестицій, реалізовувати масштабні будівельні проекти та створювати нові галузі. Також необхідно розуміти взаємозалежність своїх торгових ланцюжків створення вартості, сприяти формуванню гнучкого торгового середовища та впроваджувати відповідні нормативні акти для задоволення попиту на технології та продукцію, що імпортуються. Для досягнення країною своїх цілей розвитку дуже важливо уникати надмірної залежності від імпорту та ефективно виявляти потенційні загрози та можливості, пов'язані зі зростанням імпорту, особливо при спробах зміцнити місцеві виробничі потужності. Отже, постає необхідність аналізу сучасного стану імпортової діяльності та виявлення її проблем та можливостей для забезпечення стійкості національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання стану та розвитку імпортової діяльності національної економіки досліджували такі вітчизняні науковці як А. Ляшок та О. Таранюк [4], В. Оліховський [6], О. Микитин [5], Н. В. Дзюбановська, В. В. Маслій,

З. Б. Литвин, В. І. Бляск [1], Я. В. Кононенко [3], В. Ф. Тищенко [8] та інші.

У праці Н. В. Дзюбановської, В. В. Маслій, З. Б. Литвин, В. І. Бляска розглянуті підходи до аналізу інтенсивності міжнародної торгівлі на прикладі ЄС, переваги імпорту та експорту для країн [1]. Я. В. Кононенко у своїй роботі здійснив оцінку ефективності імпортової діяльності промислових підприємств України, їх потенціал, провів аналіз структури імпорту [3]. У праці А. Ляшок, О. Таранюк здійснено аналіз зовнішньої діяльності України, проведено оцінку динаміки та структури імпорту, виявлено основні проблеми імпортової діяльності підприємств України [4]. В. Оліховський здійснив класифікацію факторів впливу на імпортувальну діяльність, охарактеризував кожен фактор, визначив характер їх впливу [6]. Роботи В. Ф. Тищенка, М. І. Чепелюк зосереджені на дослідженні теоретичних аспектів зовнішньої торгівлі, її інструментах, інституційному забезпеченні тощо [8;9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість досліджень направлені перш за все на аналіз імпорتنих операцій, їх обсягу, географічної та товарної структури, впливу на економічний розвиток країни тощо. Однак у сучасних умовах воєнного стану залишаються недостатньо дослідженими фактори, які впливають на здійснення імпортової діяльності, невраховані нові геополітичні та економічні реалії, які впливають на структуру та динаміку імпорту в Україні. Вирішення даної проблеми сприятиме формуванню стратегії управління імпортом національної економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз сучасного стану імпортової діяльності України, виявлення її основних тенденцій, проблем, а також визначення основних шляхів удосконалення управління імпортом в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Імпорт та експорт є основою міжнародної торгової екосистеми у сучасному глобалізованому світі. Споживачі виграють від більшої різноманітності варіантів, що надаються імпортними товарами. Ці товари, найчастіше економічніші, ніж аналоги масового виробництва, допомагають споживачам оптимізувати сімейний бюджет. У той же час імпортна діяльність впливає на зміну торгового балансу та курсу національної валюти. Наслідки таких змін відбиваються на різних

аспектах економіки, починаючи від ВВП і закінчуючи обмінними курсами, інфляцією та відсотковими ставками.

Вкрай важливо розуміти, що ні імпорт, ні експорт за своєю суттю не є вигіднішими. Обидва види діяльності розвиваються за умов процвітаючої економіки, і дисбаланс з-поміж них може мати катастрофічні наслідки. Наприклад, якщо імпорт значно перевищує експорт, це говорить про те, що споживачі витрачають більше коштів на закордонні товари, ніж іноземні споживачі інвестують у вітчизняні. Досягнення рівноваги між імпортом та експортом є критично важливим для здорової економічної екосистеми. Варто зазначити, що імпорт збільшується з кількох основних причин:

- структурні зміни. Трансформації часто передбачають радикальний перехід від базових до передових галузей, що призводить до різкого зростання попиту на імпортні товари;
- готовність ланцюжків постачання. Місцеві ланцюжки поставок можуть відчувати труднощі із задоволенням зростаючого попиту під час значних перетворень, що зумовлює посилення залежності від іноземних товарів та послуг;
- лібералізація торгівлі. Країни, як правило, послаблюють торговельні обмеження у міру трансформації своєї економіки, що полегшує імпорт товарів [2].

Хоча імпорт може принести істотну вигоду в період активного економічного зростання та трансформації, уряди згодом прагнуть скоротити частку імпорту у ВВП, щоб пом'якшити негативні наслідки для економіки, пов'язані із залежністю від імпорту. До них відносяться: втрата робочих місць (рівень зайнятості в країні може знизитись, оскільки робочі місця переносяться на аутсорсинг у країни з нижчою вартістю робочої сили); ризики національної безпеки (сильна залежність від імпорту енергії, технологій та критично важливих товарів та послуг може поставити під загрозу національну безпеку); торговельний дефіцит (зростання імпорту може призвести до зниження торговельного балансу та ВВП); негативний вплив на вітчизняну промисловість (несумлінна конкуренція з боку іноземних виробників може завдати шкоди вітчизняним виробникам); екологічні та технічні проблеми (імпорт товарів з нижчими технічними та екологічними стандартами може сприяти забрудненню навколишнього середовища та виникненню технологічних проблем) [4].

На обсяги імпорту впливає безліч факторів, включаючи доступність та конкурентоспроможність місцевих поставок, а також демографічні показники та споживчі переваги. Глобальні торговельні екосистеми та зовнішньоторговельна політика також відіграють свою роль. Неадекватне тарифне та нетарифне регулювання може негативно впливати на економічний розвиток. Баланс попиту та пропозиції та їх джерела регулювання можуть впливати не тільки на імпорт, а й на експортний ланцюжок створення вартості, а також на доходи від мита. Посилення регулювання в категоріях, що характеризуються високим попитом і пропозицією та відсутністю альтернатив, призводить до подорожчання імпорту. Це може призвести як до збільшення загальної вартості імпорту в економіці, так і збільшення вартості експортного ланцюжка створення вартості, особливо якщо для виробництва товарів, призначених для експорту, потрібна імпортна сировина або напівфабрикати.

В Україні держава вживає заходів з регулювання імпортової діяльності, підвищення прозорості імпортних операцій, впроваджує електронні системи митного контролю, автоматизовані бази даних, «єдине вікно» для оформлення товарів. Ці зміни впливають на структуру зовнішньої торгівлі України, стан якої представлений в табл. 1.

Отже, загальний товарообіг в зовнішній торгівлі України за останні три роки збільшився на 12844 млн дол. США чи 12,9 %. Експорт, навпаки, зменшився за досліджуваний період зменшився на 2560 млн дол. США, або 5,8 %, імпорт збільшився у 2024 році порівняно з 2022 роком на 15405 млн дол. США чи 27,8 %. Сальдо торгового балансу України за 2022-2024 роки було від'ємним, так як імпорт переважає експортні операції. Динаміка коефіцієнту покриття імпортом експорту представлено на рис. 1.

У 2022 році значення коефіцієнту покриття експорту імпортом становить 0,79, що є високим показником порівняно з наступними роками, незважаючи на війну, експорт залишився відносно стійким завдяки експорту сільськогосподарської продукції та металургії до ЄС. У 2023 році відбулося значне зниження експорту через проблеми з логістикою, але при цьому значно збільшився імпорт енергоресурсів, техніки, медикаментів. Невелике відновлення спостерігається у 2024 році за рахунок зростання експорту зернових культур, проте імпорт значно перевищує, що

Таблиця 1

Стан зовнішньої торгівлі товарами України, млн.дол. США

Показники	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022	
				+/-	%
Товарообіг	99423	99414	112267	12844	12,9
Експорт	44149	35958	41589	-2560	-5,8
Імпорт	55274	63456	70679	15405	27,8
Сальдо	-11000	-27497	-29090	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [5]

пояснюється зростанням потреби у паливі, запчастинах для потреб оборони та підвищенням вартості імпоротної продукції.

Імпорт України включає продукти харчування, продукцію машинобудування та машинобудування, мінеральну та сільськогосподарську продукцію; мінеральні продукти, а у сфері послуг основними імпортними послугами є транспортні послуги. В табл.2 представлено товарну структуру імпорту України за 2022-2024 роки.

У 2022–2024 роках структура імпорту України зазнала істотних змін. Загальний імпорт зріс, але динаміка була нерівномірною між групами товарів. Найбільше зростання спостерігається у високотехнологічних секторах і споживчих товарах, тоді як імпорт енергоресурсів суттєво скоротився. Імпорт машин та устаткування у 2024 році порівняно з 2022 роком збільшився на 9010 млн дол. США або 56,4 %, що вказує на активне відновлення

виробничого потенціалу, інвестиції в модернізацію промисловості, ІТ-обладнання та транспорту техніку. Також значну питому вагу у даній групі товарів займають машини й устаткування для потреб оборони. Стабільне зростання спостерігаємо в групі товарів «продукти хімічної промисловості», імпорт якої збільшився у 2024 році порівняно з 2022 роком на 2184 млн. дол. США або 22,9 %, що обумовлено зростанням потреби у фармацевтичній, побутовій та сільськогосподарській хімії.

Найбільше скорочення відбулося за групою «паливно-енергетичні товари» - 8165 млн. дол. США чи 47,9 %, що пояснюється зменшенням споживання через енергозбереження, переорієнтацією на альтернативні види енергії, стабілізацією енергетичного ринку та імпорту з країн ЄС. Імпорт мінеральних продуктів зменшився у 2024 році порівняно з 2022 роком на 48 млн. дол. США або 15,4 %, що пояснюється зменшенням потреби у сировинних матеріа-

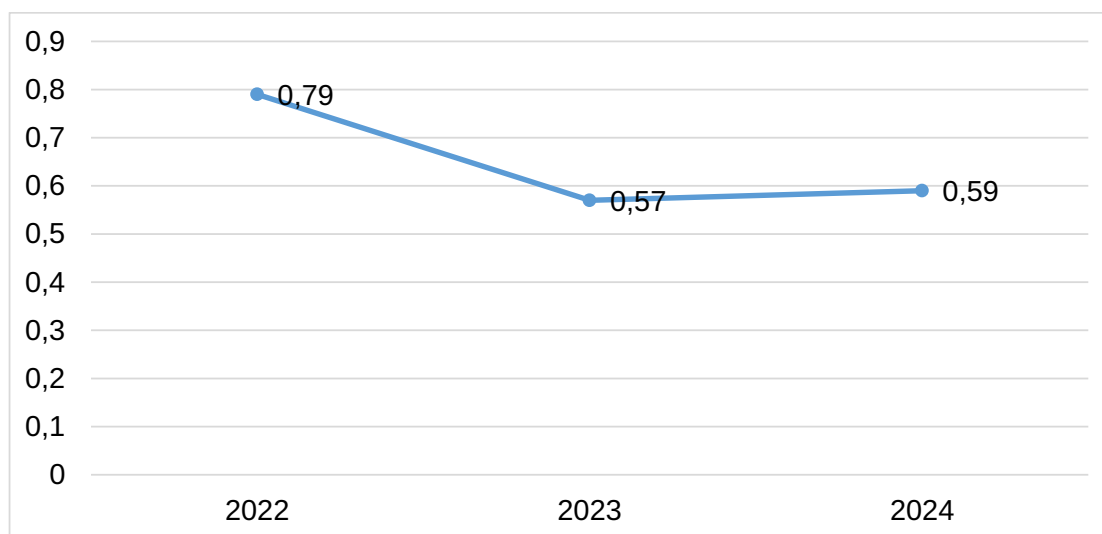

Рис. 1. Динаміка коефіцієнту покриття експортом імпорту в Україні за 2022-2024 роки

Джерело: сформовано автором на основі [5]

Таблиця 2

Товарна структура імпорту України за 2022-2024 роки, млн.дол. США

Показники	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2022	
				+/-	%
Машини й устаткування	15976	19818	24986	9010	56,40
Продукти хімічної промисловості	9560	11039	11744	2184	22,85
Паливно-енергетичні товари	17063	10338	8898	-8165	-47,85
Мінеральні продукти	312	270	264	-48	-15,38
Продовольчі товари та с/г продукція	5955	6950	7639	1684	28,28
Інші товари	10637	15041	17148	6511	61,21

Джерело: сформовано автором на основі [5]

лах та переорієнтацією на внутрішні ресурси. Імпорт продовольчих товарів та с/г продукції у 2024 році порівняно з 2022 роком збільшився на 1684 млн. дол. США або 28,3 %, що обумовлено підвищенням внутрішнього попиту, частковими втратами власного виробництва через війну, а також імпортом товарів для забезпечення продовольчої безпеки.

Отже, можна виділити такі загальні тенденції товарної структури імпорту України: зростання імпорту інвестиційних та споживчих товарів, скорочення імпорту енергоносіїв, стабільний імпорт хімічної та продовольчої продукції.

В географічній структурі імпорту у 2022–2024 рр. найбільшу частку займають країни ЄС та інші країни, натомість імпорт з

країн СНД займає мінімальний відсоток за досліджуваний період, зокрема у 2024 році 1 %, що пояснюється скороченням обсягів імпорту з рф паливно-енергетичних товарів, продукції хімічної промисловості та іншого у зв'язку з повномасштабним вторгненням та припиненням торгівлі (рис. 2 та рис. 3).

Більша частина імпорту припадає на країни Європейського Союзу (50%), що свідчить про стабільну інтеграцію України у пряму європейського ринку, активну дію Угоди про асоціацію та переорієнтацію зовнішньої торгівлі з 2022 року після повномасштабного вторгнення рф. Із ЄС Україна імпортує перш за все машини, електротехніку, фармацевтичні товари, хімію та продукти харчування. Китай займає друге місце за величиною в

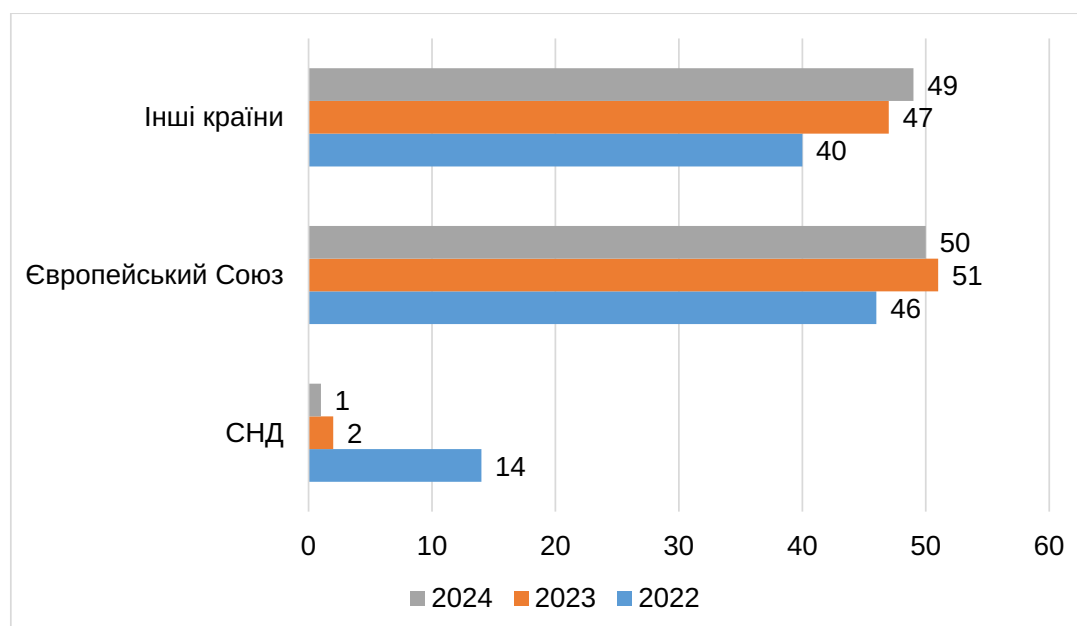

Рис. 2. Питова вага країн Європейського Союзу у структурі імпорту товарів і послуг в Україну у 2022-2024 роки, %

Джерело: сформовано автором на основі [5]

структурі імпорту, забезпечуючи Україну широким спектром товарів: електронікою, технікою, транспортними засобами, текстилем та споживчою продукцією. Висока частка Китаю свідчить про збереження економічних зв'язків з азійським регіоном попри логістичні труднощі. Третє місце займають Сполучені Штати Америки.

Туреччина залишається одним із провідних партнерів у Чорноморському регіоні. Україна імпортує з неї промислові товари, текстиль, продовольство та будівельні матеріали. Це свідчить про активізацію взаємної торгівлі попри геополітичну нестабільність.

Аналіз географічної структури імпорту України у 2024 році показав, що головними торговельними партнерами залишаються країни Європейського Союзу, Китай, США та Туреччина. Така територіальна концентрація зовнішньоекономічних зв'язків безпосередньо вплинула на формування логістичних маршрутів постачання товарів. Відбулася переорієнтація торгівлі на західний напрям, через вторгнення РФ в Україну зменшилась питома вага морських перевезень, відповідно змінилася і структура транспортування імпорتنних потоків.

На рисунку 4 наведено розподіл імпорту України за видами транспортування у 2022–2024 роках, що дозволяє оцінити, яким чином відбувалася адаптація логістичної системи країни до нових умов зовнішньої торгівлі.

Упродовж 2022–2024 років найбільший обсяг імпорту здійснювався за рахунок автомобільного (вантажного) транспорту понад 70 % у 2023–2024 роках проти 62,2 % у 2022 році, що зумовлено логістичною переорієнтацією на сухопутні шляхи через втрату частини морської інфраструктури та зростання ролі прикордонних переходів з країнами ЄС. Також спостерігаємо зниження частки імпорту залізничним транспортом з 12,3 % у 2022 р. до 6,3 % у 2024 р. як через перенавантаженість залізничних шляхів потребами оборони, так і збільшенням гнучких автомобільних поставок у малих партіях. Категорія «інші» включає авіаційні та мультимодальні перевезення, які зберігають частку на рівні 16–20 %. Їх роль зросла у перевезеннях товарів критичного імпорту та високотехнологічної продукції.

В результаті аналізу сучасного стану імпортової діяльності в національній економіці було виявлено такі проблеми, які негативно впливають на її розвиток: руйнування логістичної інфраструктури, підвищення вартості логістики, інфляція, брак коштів для оплати критичного імпорту та як наслідок зростання міжнародної заборгованості, переповнення внутрішнього ринку імпортними товарами та втрата конкурентоспроможності вітчизняної продукції, зниження економічного розвитку та послаблення національної валюти. Для вирішення проблем імпортової діяльності в Україні та використання позитивних можливостей

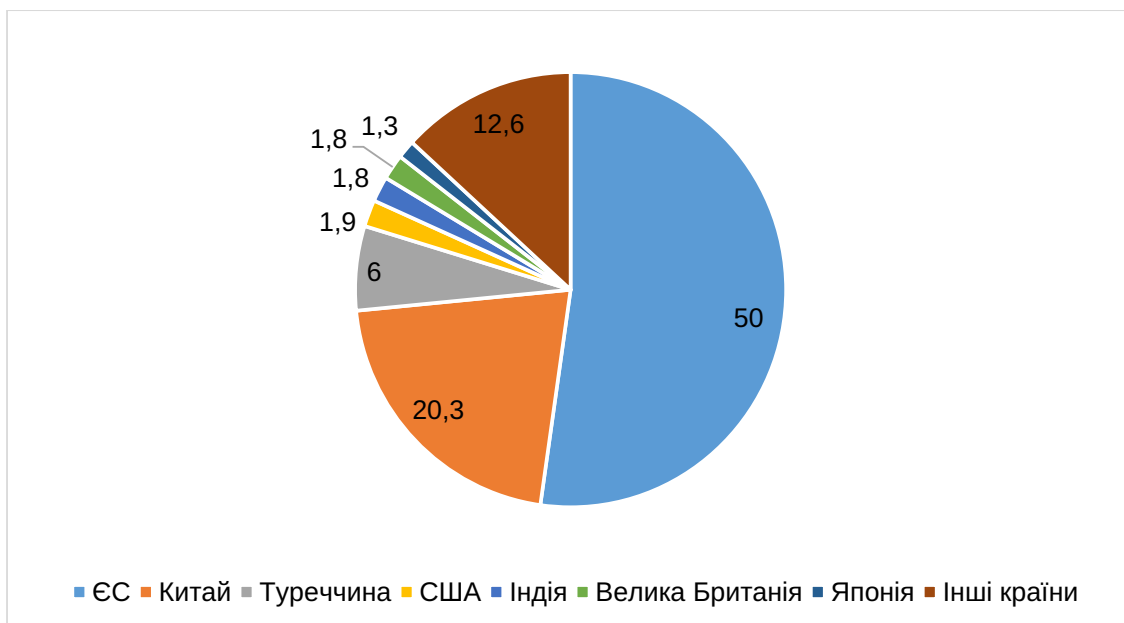

Рис. 3. Географічна структура імпорту України в 2024 р., %

Джерело: сформовано автором на основі [1]

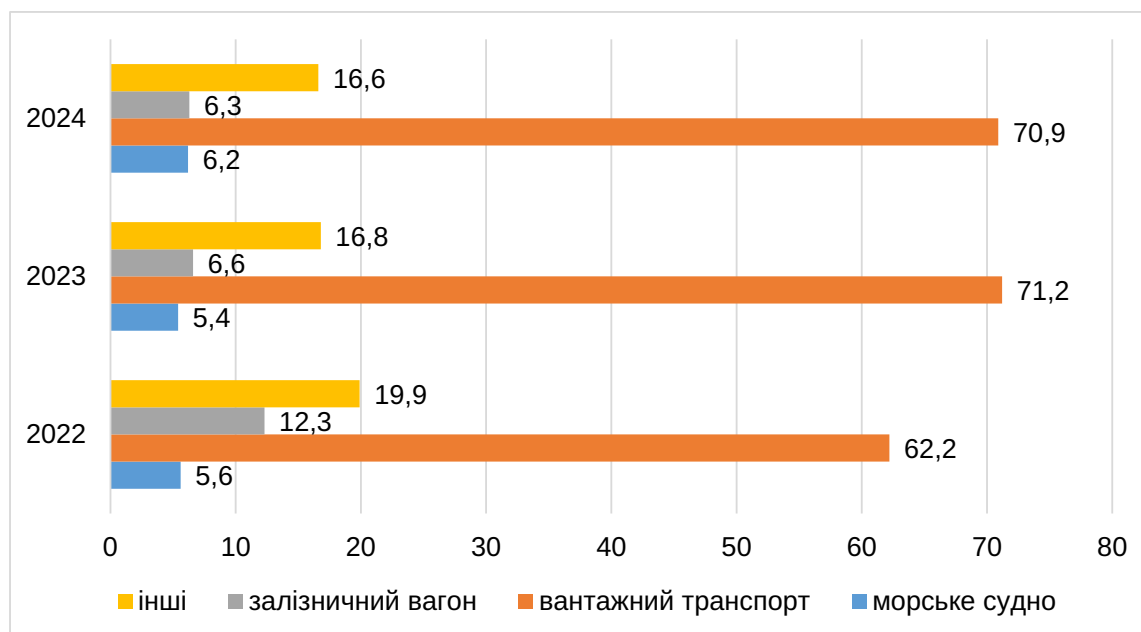

Рис. 4. Розподіл імпорту за видами транспортування, %

Джерело: сформовано автором

від імпорту необхідно розробити ефективні інструменти управління. Управління імпортом відповідно до цілей локалізації в країні, особливо при прагненні стимулювати виробництво, вимагає збалансованого підходу, який заохочує внутрішнє виробництво, зберігаючи при цьому переваги імпорту, такі як доступ до необхідних ресурсів, різноманітність продукції та економія коштів. У той час як стимулювання споживання вітчизняної продукції в державному секторі за допомогою регулювання є простим завданням, стимулювання приватних компаній та окремих осіб робити аналогічний вибір є складнішим завданням [2].

Щоб оперативно реагувати на коливання попиту та пропозиції, розпізнавати зростаючу залежність від імпорту та вводити адекватний контроль, уряду необхідні чіткі правила, процедури прийняття рішень та механізми звітності, які забезпечать швидке і ефективне втручання. Це потребує тісної координації між різними державними органами для забезпечення узгодженості торгових обмежень та заходів сприяння. Хоча протидія недобросовісній торгівлі практиці імпортерів має вирішальне значення для захисту місцевого виробництва, також важливо сприяти вільній торгівлі для стимулювання здорової конкуренції та інновацій.

Для розробки комплексної стратегії моніторингу імпорту урядам необхідно зробити кілька ключових кроків:

1. Визначити національні та галузеві цілі та ініціативи. Для ефективного планування подальших дій уряду України необхідно чітко визначити пріоритети. Він повинен визначити напрямок своєї національної торгової політики і, спираючись на рівень імпорту, визначити будь-які цілі, пов'язані з цим. Крім того, необхідно визначити сектори та категорії, критично важливі для економічного розвитку, щоб вони стали пріоритетними для локалізації. Потім необхідно розробити стратегії розвитку для кожного сектора, а також встановити та інформувати про ключові показники ефективності.

2. Визначити відповідні механізми контролю. Розуміння чутливості конкретної категорії імпорту до конкретних ініціатив є необхідною умовою визначення найбільш ефективних систем контролю та моніторингу. Заходи тарифного і нетарифного регулювання можуть бути настільки ефективні, як і локалізація чи інші методи перенаправлення попиту на імпорт.

3. Розробка ефективної екосистеми моніторингу імпорту. Наявність ефективної операційної моделі, що включає різних учасників (державні органи, приватний сектор та кінцевих користувачів чи споживачів), а також чітко визначених ролей, обов'язків та механізмів взаємодії, має вирішальне значення для ефективного нагляду за імпортом. Представники відповідних державних і приватних орга-

нів повинні брати участь у процесі управління, який повинен включати систему оцінки ефективності конкретних ініціатив і забезпечувати гнучкість для коригування параметрів відповідно до національних і глобальних змін [4].

4. Забезпечення доступності даних та їх аналіз. Ефективний контроль імпорту залежить від доступу до точних та актуальних даних. Оскільки загальне зростання імпорту обумовлено певними категоріями, забезпечення повних і достовірних даних має вирішальне значення. Це включає достовірну інформацію про тип, кількість, походження та вартість імпортованих товарів, а також інформацію про правила, стандарти відповідності та потенційні галузі недотримання вимог торговими партнерами. Україні необхідно збирати дані про тенденції внутрішнього виробництва та споживання, а також загальний економічний стан, щоб ефективно оцінювати вплив імпорту. Без надійних даних, включаючи інформацію про тенденції попиту та пропозиції, уряд не зможе приймати обґрунтовані рішення щодо заходів контролю імпорту.

Висновки. Аналіз проведений у даному дослідженні демонструє негативну динаміку зовнішньоекономічної ситуації за останні три роки, що не дозволяє очікувати покращення

тенденції у найближчому майбутньому. Структура імпорту свідчить про чітку євроцентричну орієнтацію України, так як половина всього імпорту надходить з ЄС. В той же час зростає роль Китаю та США, тобто відбувається диверсифікація торговельних зв'язків і прагнення залучати сучасні технології та обладнання з різних ринків. Частка країн СНД в українському імпорті майже відсутня, що свідчить про завершення процесу переорієнтації зовнішньої торгівлі. Така структура імпорту сприяє зміцненню економічної стійкості та підвищенню рівня інтеграції України до світової економіки, особливо у напрямі ЄС. Суттєвих змін зазнала логістична структура імпорту України, відбулася переорієнтація логістичних потоків України на західний напрямок і пристосування до нових геополітичних реалій.

Ситуація в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення вимагає стратегічного планування та ефективного контролю імпортової діяльності. Створення системи моніторингу імпорту на національному рівні – складне завдання, але можна вжити практичних та ефективних заходів для відстеження коливань у торгівлі та завчасного виявлення ризиків та вигод.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дзюбановська Н. В., Маслій В. В., Литвин З. Б., Бляск В. І. Підхід до аналізу інтенсивності динаміки міжнародної торгівлі на прикладі країн Європейського Союзу. *Статистика України*. 2022. № 2. С. 73–84.
2. Зовнішня торгівля України товарами за 2024 рік. Експрес випуск. Держстат. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/zovnishnya-torhivlya-ukrayiny-tovaramy-za-2024-rik-ekspres-vypusk> (дата звернення 20.09.2025)
3. Кононенко Я. В. Економічне оцінювання ефективності експортноімпортової діяльності промислових підприємств: дис.канд. екон. наук:08.00.04. Харків, 2018. 251 с. URL: <https://files.core.ac.uk/download/pdf/324236829.pdf> (дата звернення 20.09.2025)
4. Ляшок А., Таранюк О. Аналіз зовнішньоторговельної діяльності України. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № (7), С.90-95. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-7-13> (дата звернення 20.09.2025)
5. Микитин О. Діагностування як елемент системи управління експортно-імпортовою діяльністю підприємств в умовах турбулентності. *Економіка та суспільство*, 2024. №(67). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-69> (дата звернення 20.09.2025)
6. Оліховський В. Класифікація факторів впливу на імпорту діяльність. *Економіка та суспільство*. 2024. № (61). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-98> (дата звернення 20.09.2025)
7. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (дата звернення 20.09.2025)
8. Тищенко В. Ф. Основи зовнішньоекономічної діяльності та митної справи: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 192 с.
9. Чепелюк М. І. Інструментарій стратегічного управління в контексті сучасних концепцій та трендів світового економічного розвитку : монографія. Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2021. 396 с.

REFERENCES:

1. Dzyubanov'ska N. V., Masliy V. V., Lytyvn Z. B., Blyask V. I. (2022) Pidkhyd do analizu intensyvnosti dynamiky mizhnarodnoyi torhivli na prykladi krayin Yevropeys'koho Soyuzu [An approach to the analysis of the intensity of

international trade dynamics using the example of European Union countries]. *Statystyka Ukrainy*. № 2, pp. 73–84 (accessed August 29, 2022)

2. Zovnishnya torhivlya Ukrainy tovaramy za 2024 rik. Ekspres vypusk. Derzhstat. URL: <https://stat.gov.ua/uk/publications/zovnishnya-torhivlya-ukrainy-tovaramy-za-2024-rik-ekspres-vypusk> (in Ukrainian) (accessed September 20, 2025)

3. Kononenko Y. V. (2018). Ekonomichne otsinyuvannya efektyvnosti eksportnoimportnoi diyal'nosti promyslovykh pidpryyemstv [Economic assessment of the effectiveness of export-import activities of industrial enterprises]: dys.kand. ekon. nauk: 08..00.04. Kharkiv, 251 p. URL: <https://files.core.ac.uk/download/pdf/324236829.pdf> (in Ukrainian) (accessed September 20, 2025)

4. Lyashok A., Taranyuk O. (2024) Analiz zovnishn'otorhovel'noyi diyal'nosti Ukrainy [Analysis of foreign trade activity of Ukraine]. *Kyyivs'kyi ekonomichnyy naukovy zhurnal*, № (7), pp. 90-95. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-7-13> (accessed September 20, 2025)

5. Myktyyn O. (2024). Diahnostuvannya yak element systemy upravlinnya eksportno-importnoyu diyal'nistyu pidpryyemstv v umovakh turbulentnosti [Diagnosis as an element of the system of management of export-import activities of enterprises in conditions of turbulence]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, № (67). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-69> (accessed September 20, 2025)

6. Olikhovs'kyi V. (2024) Klashifikatsiya faktoriv vplyvu na importnu diyal'nist'. [Classification of factors influencing import activity]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, № (61). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-98> (accessed September 20, 2025)

7. Statystychna informatsiya. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed September 20, 2025)

8. Tyshchenko V. F. (2022) Osnovy zovnishn'oekonomichnoyi diyal'nosti ta mytnoyi spravy [Fundamentals of foreign economic activity and customs affairs]: navchal'nyy posibnyk. Kharkiv: KHNEU im. S. Kuznetsya. 192 p. (in Ukrainian)

9. Chepelyuk M. I. (2021) Instrumentariy stratehichnoho upravlinnya v konteksti suchasnykh kontseptsiy ta trendiv svitovoho ekonomichnoho rozvytku [Strategic management toolkit in the context of modern concepts and trends of world economic development]: monohrafiya. Kharkiv : FOP Liburkina L. M., 396 p. (in Ukrainian)